

Asia: VN/27236/2020

Kansallista yritysvastuulakia koskeva arviomuistio

Lausunnonantajan lausunto

1) Lausuntonne yleisesti arviomuistiosta.

WWF pitää kansallisen yritysvastuulain säätämistä välttämättömänä ja kannatettavana sääntelyhankkeena. Asianmukaisen huolellisuuden velvoite on kirjattava lakiin ja sen noudattamiseksi on asetettava riittävät sanktiot. Loppujen lopulta myös yritysten tulevaisuuden toimintaedellytykset ovat riippuvaisia ekologisesta siirtymästä, jota yritysvastuulaki osaltaan tukee.

Luonnonvarojen ylikulutuksesta johtuvat akuutit ympäristöongelmat, etupäässä ilmastokriisi ja luontokato, uhkaavat yhteiskuntien mahdollisuuksia ylläpitää ja kehittää inhimillistä hyvin-vointia. Maailman talousfoorumin riskiraportoinnin kärjessä ovat ilmastoon ja luontoon liittyvät riskit. Yritysvastuusäntelyllä vastuullisuuteen saataisiin ”accountability”-elementti, joka ohjaisi yritysten toimintaa. Elämme ratkaisevaa vuosikymmentä, jonka aikana on toteutettava eko-loginen siirtymä kestäviin liiketoimintamalleihin. Oikeus terveelliseen ympäristöön on ihmis-oikeusasia ja sitä kautta yritysvastuulakiin sisältyvät ympäristö- ja ihmisoikeusnäkökulmat myös kytkeytyvät toisiinsa.

2) Lausuntonne kansalliseen yritysvastuusäntelyyn ryhtymisestä.

Yritykset yhteiskunnan merkittävänä osa-alueena eivät voi jäädä vihreän siirtymän ja sen vaatimien toimenpiteiden ulkopuolelle. Arviontimuistiossa aliarvioidaan suomalaisten yritysten valmiutta lakisäateiseen yritysvastuuseen. Erityisesti suurilla yrityksillä on jo laajasti käytössä Code of Conduct-, compliance-, ja vastuullisuusprosessit, joten niillä pitäisi olla hyvät valmiudet mukautua lain vaatimukseen. Kansallisen tason sääntelyllä voitaisiin vauhdittaa yritysten siirtymää kohti aidosti vastuullista liiketoimintaa ja valtavirtaistaa ympäristöriskien tunnistaminen, arviointi ja systemaattinen vähentäminen elinkeinoelämässä.

Kansallisen yritysvastuusäntelyn valmisteleminen on tärkeää EU:n yritysvastuuta koskevan direktiiviehdotuksen ohella, sillä direktiivin valmistelu on hidasta ja tulee viemään aikaa. Tämän lisäksi direktiivin pitkät siirtymäajat ulottavat sen todellisen vaikutuksen pitkälle tulevaisuuteen. Osa

Euroopan valtioista ovat jo laatineet ja saattaneet voimaan kansallisen asianmukaista huolellisuutta koskevan yritysvastuulakinsa, ja Suomen tulee liittyä tähän edelläkävijöiden joukkoon.

Kansallisen yritysvastuusäätelyn valmistelussa on otettava huomioon yritysvastuusäätelyn eteneminen EU-tasolla ja pyrittävä sen periaatteiden mukaiseen vahvaan sääntelyyn myös Suomessa. Mikäli direktiiviehdotuksen velvoittavuus heikkenee neuvottelujen edetessä, Suomen on pyrittävä kansallisessa sääntelyssään direktiiviehdotusta vahvempaan ja vaikuttavampaan sääntelyyn ja toimittava suunnannäyttäjänä vastuullisen yritystoiminnan saralla.

3) Lausuntonne muistiossa esitetyistä sääntelyvaihtoehdoista (velvoitteen sisältö, soveltamisala ja seuraamusjärjestelmä).

Sääntelytarpeen taustalla vaikuttavat kestäväen kehityksen, ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja ympäristönsuojelun tavoitteet vaativat toteutuakseen riittävän tehokkaita ja yrityksiä oikeudellisesti velvoittavia toimia. Vapaaehtoiset toimet eivät riitä. Tästä syystä WWF pitää kannatettavana sanktoidun huolellisuusveloitteen sisältävää kolmatta sääntelyvaihtoehtoa, johon myös EU:n tämänhetkinen direktiiviehdotus vertautuu.

Lain täsmentämistarpeet tai raskaamman sääntelyn vaikutusten arvioinnin työläys eivät saa johtaa lain tai sen tärkeimpien kohtien vesittämiseen. Sääntelyn on ehdottomasti sisällettävä hallinnolliset seuraamukset ja vahingonkorvausvastuu tavoitteiden toteutumisen tehostamiseksi. Lisäksi on varmistettava, ettei sääntelyn soveltamisala jää liian suppeaksi kattaen vain pienen osan yrityksistä.

4) Lausuntonne arviomuistiossa esitetyistä sääntelyn ihmisoikeus-, ympäristö- ja yritysvaikutuksista.

Ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutusten osalta on erityisen tärkeää tunnistaa niiden vahva yhteys toisiinsa, sillä kaikilla ympäristöä vahingoittavilla toimilla voi olla myös ihmisoikeusvaikutuksia ekosysteemitasolla arvioitaessa. Esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ja ilmastonmuutos heikentävät monin tavoin ihmisten elinolosuhteita.

Ojanen Raija
WWF Suomi